

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.н. **СТЕЛА ДЕРМЕНДЖИЕВА**

Относно: дисертационен труд за придобиване на образователната и научната степен „доктор”

име на докторанта: Семра Неждет

научна област: 1. ПЕДАГОГИЧЕСКИ НАУКИ

професионално направление: 1.3. ПЕДАГОГИКА НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ...
(МЕТОДИКА НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ГЕОГРАФИЯ)

заглавие: „СТРУКТУРНО-СЪДЪРЖАТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ТЕСТОВИТЕ ЗАДАЧИ В ОБУЧЕНИЕТО ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА В ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП“

В съответствие със законовите държавни изисквания и вътрешноуниверситетските правила и нормативни документи отбелязвам правното основание на процедурата за придобиване на образователната и научната степен „доктор” на Семра Неждет по научна област: 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по ... (МЕТОДИКА НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ГЕОГРАФИЯ).

Семра Неждет е зачислена като докторант в задочна форма на обучение за срок от 4 години с тема на дисертационния труд: „Ситуационен анализ на тестовата форма на оценяване по география и икономика в 9 - 12 клас“ към Научното тогава звено: Катедра „География и методика на обучението по география“, към Факултет по природни науки, при Шуменски университет “Епископ Константин Преславски”.

Темата на дисертацията частично е трансформирана в „Структурно-съдържателен анализ на тестовите задачи в обучението по география и икономика в първи гимназиален етап“. Основанията за промяната са, че темата цялостно не е разработвана досега в българската научно-методическа и дидактико-географска литература и е по една значима, важна и актуална тема за методиката на обучението по география.

Избраният проблем и тема на представения дисертационен труд са актуални и значими за усъвършенстване системата на училищното географско образование у нас по посока на оценяване/проверка и оценка в образователния процес по география. Актуалността на разглеждания проблем се предопределя от динамиката на обществените и образователни промени и от новата образователна парадигма, която дефинира необходимата ефективност при реализирането на тестовите като средство за постигане на контрола и оценяването на

резултатите от обучението, съобразени и съотнесени с новите нормативни детерминати – ДОО и учебните програми по география и икономика.

Дисертационният труд е структуриран в *увод, четири глави и заключение* в обем от 408 страници. Към него са приложени допълнителни доказателства за реализираната експериментална работа във вид на *1 схема, 10 диаграми, 56 фигури, 27 таблици* интегрирани в текста и 22 приложения. Приложението се състои от 22 страници и в него са включени: Тестови варианти за входно, текущо и изходно ниво – VIII, IX и X клас; Електронни тестове – линк към формулярите; Тестови задачи за олимпиада по география и икономика – общински кръг; Тестови задачи – географско състезание кандидат-студентски изпит; Таблици с коефициент на корелация между резултатите от входно ниво и успех за първи срок; Таблици с коефициент на корелация между резултатите от изходно ниво и годишен успех; Анкета с учители и ученици за нагласите за приложението на тестовете като форма за оценяване; Анкета (електронна чрез Google Forms) с преподаватели за най-често използваните електронни ресурси по време на дистанционното обучение в България през учебната 2019 – 2020 година за създаване на електронни тестове по география и икономика; Анкета (електронна чрез Google Forms) с ученици за обратна връзка – електронните тестове по география и икономика.

Списъкът на използваните източници включва 128 заглавия, групирани в: *книги, учебници, монографии, научни студии и статии – 90; учебна литература - 16; нормативни документи - 18; електронни източници – 4.*

Представеният дизайн на изследването – предмет, обект, цел, задачи, хипотеза и използваните изследователски методи и инструментариум произтича и е в съответствие с изложената тема, формулировките са точни, кратки и ясни, давайки възможност при необходимост за модуляции в изследвания обект, за цялостно или частично осмисляне на неговите конструктивни единици.

Хипотезата на изследването фиксира очакваните резултати, а избраните за целта задачи, изследователски методи и цялостният инструментариум на дисертационното изследване допълват научната обосновааност на изследователската теза и хипотеза. Представената хипотеза обвързва необходимостта от обстоен анализ на структурата на учебното съдържание с анализ на тестовите задачи. Основната цел и задачи на дисертационното изследване са сравнително коректно формулирани.

Планирано е в съдържателен аспект трудът да представлява добре композирана цялост, включваща всички необходими приложни и теоретични компоненти.

С реален прагматизъм и с необходимото старание Семра Неждет се е опитала да полемизира взаимозависимостта между някои въпроси на теорията и практиката.

В увода е направен опит да се уточни изследователския проблем, като се обоснове неговата актуалност и значимост за практиката, аргументират се ползите от провеждането на изследването. Би могло по-ясно да се изведат мотивите за избора на темата на дисертационния труд.

Считам, че характерът на изследването е методико-географско изследване с интегративен подход и е от актуалните изследвания, което дава отговор на някои въпроси, отразяващи обществената поръчка към обучението по география и икономика. Но отчитам, че това е и динамичен критерий, който зависи от времето, условията и обстоятелствата.

В контекста на общия замисъл на дисертационното изследване и взаимосвързаността на обекта и предмета е направен опит да се формулира основната **цел**: „Чрез задълбочен обстоен анализ на теорията и принципите за създаването на тестовете и тяхното приложение като научен метод за диагностика, да се разработи и апробира на регионално/местно ниво модел за приложението на тестовите варианти като средство за контрол и оценка на резултатите в системата на „училищно географско образование“.

Задачите са конкретизирани и детерминирани върху: теорията на педагогическото тестиране; анализ на различни по тип тестови варианти за входно, текущо и изходно оценяване; ситуационен анализ на тестови варианти на конкурсни изпити на университети за Държавни зрелостни изпити (ДЗИ) и Национално външно оценяване (НВО); педагогическо наблюдение; структурно-съдържателен анализ на учебното съдържание по география и икономика в първи гимназиален етап (VIII – X клас) и създаване и апробация на авторски тестови задачи в конкретна регионална образователна среда.

Относно формулираните предмет и обект от докторанта, трябва да се има предвид, че предметът и обектът се отнасят като част към цяло. Ако обектът се припознае като по-общ проблем, то предметът съдържа неговата конкретизация, диференцирано съдържание, функция, признак, детайл и т.н.

В първа глава „**Теоретико-методологични въпроси на тестовата форма на оценяване по география и икономика в VIII – X клас**“ се обосновава *теоретичната постановка за тестовите задачи в обучението по география и икономика* и се анализира научната литература (педагогическо, психологическо, философско и методическо научно познание) по изследвания проблем, въз основа на което се извежда концепцията за структурно-съдържателен анализ на тестовите задачи в системата на училищното географско образование и тяхното приложение в условията на особеностите и спецификата на регионалната образователна среда и на новата образователна парадигма.

Тази глава е разработена в четири параграфа.

Първи параграф разглежда съвременните тенденции на образователната теория и практика. Би могло да се диференцира в съдържателен, процесуален и функционален аспект. Удачно е да се анализира конструирания модел на системата географско образование, като се изведат външните конструктори за системата, които в съвременната образователна парадигма подлежат на стандартизация и да се открият вътрешните като по-гъвкави и вариативни в пространствен и времеви аспект, т.е. подлежащи на по-силно въздействие по отношение на качеството на оценката и проверката в процеса на обучение в конкретна и специфична образователна среда.

Посочени са някои формулирани основни проблеми на училищното образование и начини за тяхното решаване, като би трябвало да се трансформират и адаптират към конкретния териториален обхват. Разгледани са промените в българското законодателство, нормативни документи с отношение към географското образование. Наложително е да се специфицират към особеностите на конкретната учебна среда – Дулово.

Във *втория параграф* се анализира тестовата проверка и контрол в образованието. Направен е опит да се обоснове същността, принципите, стуртурата и правилата за създаване на тестовите задачи за реализиране на качествен учебен процес.

Третият параграф представя тестовите задачи в обучението по география и икономика. Може да се акцентира на организационно-методическата дейност в обучението по география и икономика в теоретичен и методически аспект.

Четвърти параграф разглежда географските компетентности и тестовата форма на оценка, като е направен опит да се представят методическите аспекти на формиране на компетентностите и уменията в контекста на тестовите задачи и варианти. Може да се обоснове технологичния подход в педагогическата дейност като модел за формиране на компетентности, като се разглеждат проблемите и се представят възможности за формиране на компетентности на примера на различни тестови задачи.

Втора глава обхваща и представя учебното съдържание по география и икономика в първи гимназиален етап (VIII – X КЛАС).

Положително оценявам последователността и структурираността на изложението, но има какво да се желае откъм неговата научност и обоснованост.

Главата е структурирана в три параграфа.

Първи параграф обхваща дидактическите основи на обучението по география и икономика в първи гимназиален етап (VIII – X клас).

Втори параграф представя ситуационен анализ на учебното съдържание по география и икономика в учебните програми в първи гимназиален етап (VIII – X клас).

В трети параграф се прави контент-анализ на учебното съдържание по география и икономика в учебниците в първи гимназиален етап (VIII – X клас).

В трета глава се представя структурно-функционален модел на тестови задачи и варианти в обучението по география и икономика. Предложена е концептуална рамка на изследването и е конкретизирана изследователската концепция: етапи, инструментариум. Предложени са примерни конструкти за приложение към конкретно учебно съдържание.

В четвърта глава е представена *организацията и методиката на емпирично изследване* на тестовите задачи и варианти в обучението по география и икономика в първи гимназиален етап (VIII – X клас). Посочени са основните етапи на провеждане на тестовите проверки в трите варианта модели, техните цели, спецификация и система за оценяване. Присъстват и тестове за реализиране на различни видове контрол в обучението, както и на тестови задачи, изискващи различни равнища на познавателна дейност. Актуално е включването в експеримента на електронни тестови задачи. Реализирана е компетентност за представяне на резултатите от основните показатели на педагогическата диагностика – абсолютна честота, относителна честота, математическо очакване, медиана, мода, показатели за отчитане на разсейването, средно квадратично отклонение, коефициент на вариация.

Представена е организацията и методиката на емпиричното педагогическо изследване, както и резултатите, интерпретации и някои изводи от емпиричното педагогическо изследване.

Характеризиран е подготвителния и основния (формиращ) етап и използваните методи и техники за оценяване на постиженията в емпиричното педагогическо изследване.

Направен е качествен и количествен анализ на резултатите, както и статистически анализ и резултати. Главата приключва с изводи от емпиричното изследване.

Тази структура на дисертационния труд позволява да се изпълнят целите и задачите на изследването. Използваната методика е подходяща и за провеждане на емпирични изследвания по темата.

Концептуалност и доказателственост. В зависимост от вида на изследването – „*Структурно-съдържателен анализ на тестовите задачи в обучението по география и икономика в първи гимназиален етап*“ се открояват: описание, обяснение, изброяване на факти, не и първоизточниците, но липсва систематизация и обобщение, сравнителен критичен анализ, завършеност и обоснованост на регионален анализ, както и ниво на анализ на представените резултати.

Приносите на дисертационното изследване се *резюмират в следните индикатора* за ефективност: *емпирични и практико-приложни* на регионално ниво. Тук следва да се

акцентира на реалната дейност и специфика в СУ „В. Левски“ гр. Дулово. С основен приносен характер е разработеният и апробиран модел на обучение със съответните модели/варианти на приложение на тестовите въпроси и задачи като форма на оценяване.

Резултатите от проведените в съответствие с целта и задачите на дисертационния труд експериментални изследвания са изведени и формулирани в основните приноси към автореферата. Същият е коректна редукция на изследването.

Изложените аргументи ми дават основание да дам своя **положителен** вот и считам, че предоставеният за становище дисертационен труд отговаря на високите изисквания на ЗРАСРБ.

Като имам предвид реализираните научни приноси и спазените нормативно-процедурни изисквания, предлагам да се гласува положително „**ЗА**” присъждане на образователната и научната степен „**ДОКТОР**” на Семра Неждет по научна област:

1. Педагогически науки, професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по ... (**МЕТОДИКА НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ГЕОГРАФИЯ**).

15.03.2021

Изготвил становището:.....

(проф. д.н. Стела Дерменджиева)